

SOCIOLOGIE: LIJST MET DEFINITIES

Hoofdstuk 1: het sociologisch perspectief

Biologisch determinisme

Mannen en vrouwen zijn niet gelijk, het verschil zit in de hersenstructuur.

Sociaal fatalisme

Door biologisch verschil worden sociale factoren verklaard.

Relatieve deprivatie

De situatie van een groep die zich in verhouding tot andere groepen met welke zij zich vergelijken, benadeeld voelt.

Definitie van situatie

De interpretatie door een groep mensen van de sociale situatie waarin zij zich bevinden, bepaald door hun eigen ervaringen.

Theorema v Thomas

'If men define situations as real, they are real in their consequences.'

Self-fulfilling prophecy

Een onjuiste mening wordt werkelijk omdat men er zijn handelingen op richt (Merton)

Self-destroying prophecy

Een juiste mening wordt onwerkelijk omdat men er zijn handelingen niet op richt

Sociaal dilemma

Situatie waarbij mensen kunnen kiezen tussen hun eigen belang en het gemeenschappelijk belang. Er bestaat een strijdigheid tussen de 2. Er is steeds wederzijdse afhankelijkheid tussen de betrokkenen.

Free rider spelen

Het aan anderen over te laten de gewenste veranderingen voor elkaar krijgen

Referentiekader

Mensen zien, horen, handelen en reageren afhankelijk van hun voorgaande (groeps-)ervaringen (zie Solomon Asch) = à sociale bril, culturele lens

Institutie

Samenhangend geheel van sociale handelingen. Het verschaft ons procedures waardoor het menselijk gedrag een bepaald duurzaam handelingspatroon krijgt opgelegd. Vorm van inprenten door de samenleving.

Sociologische verbeelding

Het vermogen om brede maatschappelijke ontwikkelingen in verband te brengen met de individuele ervarings- en belevingswereld. (W. Mills)

Waardenvrijheid

Kunnen onderzoekers (of sociologen) afstand doen van hun eigen overtuigingen om een geheel onpartijdige toeschouwer te zijn?

Sociologie

Bestudeert de sociale werkelijkheid op wetenschappelijke wijze (systematisch, objectief en diepgaand). Het doel is verklaringen van sociaal gedrag ontwikkelen die ons toelaten de patronen van het sociale leven te verstaan en eventueel te voorspellen, en om betrouwbare kennis te verschaffen betreffende oorzaken en gevolgen van een grote verscheidenheid van sociale omstandigheden.

Sociologische perspectieven

De onderwerpen die door sociologen bestudeerd worden. Ze zijn van zeer uiteenlopende aard.

Betrouwbaarheid

Nauwkeurigheid van het meetinstrument in de zin van reproduceerbaarheid

Validiteit

Meet ik wat ik wil meten? Probleem: we moeten weten wat we willen meten en we moeten kunnen vergelijken

Simpson paradox

Het samenvoegen van 2 basistabellen tot 1 algemene tabel kan vertekende resultaten opleveren.

!!! Methodologische aandachtspunten: zie samenvatting

Hoofdstuk 2: Historiek van het sociologisch denken

Auguste Comte

Positivism

Wetenschap die zich strikt beperkt tot de beschrijving v/d in de ervaring gegeven feiten; deze zal slechts de ruimtelijke en tijdelijke betrekkingen tussen de verschijnselen vaststellen. Bij voorkeur in wiskundige formules.

Sociologie

De methoden van logica en wetenschap toepassen op de samenleving. Positiefwetenschappelijke wijze van kennisopbouw gebruiken in plaats van filosofie.

Statica

(-) Bestudeert de constante bestaansvoorwaarden van iedere samenleving en de (tegen-)krachten die de verschillende delen v/d samenleving op elkaar uitoefenen.

Dynamica

(+) Gedetailleerde uitwerking van de driefasenwet.

Karl Marx

Economisch determinisme

De economie v/e samenleving determineert haar geschiedenis. Sociale structuur en sociale verandering worden verklaard door verwijzing naar de relatie tussen mensen en economische productie.

Emancipatie van de mens

Bevrijding van de mens uit zijn maatschappelijke onvrijheid

Emile Durkheim

Sociologie

Een wetenschap van sociale feiten die het ontstaan en functioneren van instituties bestudeert.

Instituties

Gedrag patronen en bewustzijnsvormen die zijn ingesteld door een collectiviteit (instituties zijn sociale feiten). Ze gaan sociale dwang uitoefenen op het doen en laten v/d leden v/d gemeenschap waarbinnen ze gelden. Men treft ze voorgevormd in de samenleving aan.

Sancties

(Deze) dwang die zich uit op gedragsvormen die tegen de instituties indruisen.
→ Geïnternaliseerde dwang.

Anomie

Maatschappelijke situatie van desintegratie of ontregeling. De sociale banden tussen mensen zijn zwak waardoor de relaties tussen de mensen en tussen de organen van de samenleving onvoldoende geïnstitutionaliseerd zijn.

Mechanische solidariteit

Gelijkheid van mensen in een bepaald samenlevingstype. Hierdoor ontstaat er een sterk collectief bewustzijn. Heerst in "primitievere" samenlevingsvormen.

Organische solidariteit

Afhankelijkheid tussen individuen door de verschillende functies die ze vervullen. Bij meer arbeidsdeling, komt deze solidariteit meer en meer in de plaats van de mechanische.

Max Weber

Sociologie

De wetenschap die het sociaal handelen in zijn betekenis- of zinsamenhang wil begrijpen en zo verklaren.

Het moet doordringen tot een innerlijke samenhang v/h sociaal handelen om het uiterlijk verloop van de samenleving te kunnen verklaren.

Ideaaltype

Analysemodel waarbij bepaalde kenmerken v/d samenhang en het verloop v/h sociaal handelen eenzijdig wordt benadrukt. Door de onderzoeker geconstrueerd zodat hij het model in zijn analyse op het sociaal handelen in de werkelijkheid kan leggen. Men hoopt hiermee afwijkende aspecten van het feitelijk handelen te ontdekken. De basis werd gevormd door het doelgericht rationele handelen.

Charismatisch

Inspirerend door aantrekkingskracht v persoonlijkheid

Functionalisme (Comte, Spencer, Durkheim)

Samenleving

Een grootschalig systeem van wederzijds afhankelijke delen, dat (zoals een organisme) samengesteld is uit delen die onderling gerelateerd zijn. → Tendens naar stabiliteit en bepaalde noden waaraan voldaan moet worden.

Functie

De consequenties van een deel voor de andere delen of voor het geheel.

Manifeste functies

Functies die vrijwillig zijn ingebouwd i/h sociaal systeem

Latente functies

Niet-geanticipeerde of onbedoelde gevolgen.

Positieve functies

Integratiebevorderend → eufuncties (Merton)

Negatieve functies

Integratiebelemmerend → dysfuncties (Merton)

Roltheorie

Dramaturgische benadering

De similariteit v/h theater en het echte leven.

Sociale rollen

Rollen die door bepaalde individuen worden gespeeld in een bepaalde groep of in een samenleving als geheel.

Functionele systemen

Interacties binnen de context van rollen

Afhankelijkheidssystemen

Wederzijdse afhankelijkheid van sociale actoren, zonder het begrip rol in te voeren.

Ruilsociologie

Ruiltheorie

Verzamelnaam voor een aantal benaderingen in de sociologie waarbij de sociale werkelijkheid wordt opgevat als een geheel van ruilprocessen.

Individual hoofdstroming

Nadruk op directe ruilverhouding tussen mensen (G.Homans, P.Blau)

Collectivist hoofdstroming

Nadruk op directe ruilverhouding (Levi-Strauss)

Succespropositi

Hoe vaker iemands activiteit beloond wordt, hoe vaker hij die activiteit uitvoert

Stimuluspropositie

Als in het verleden het voorkomen van een bepaalde stimulus gepaard ging met de beloning van iemands activiteit, zal het voorkomen in het heden van die stimulus de kans vergroten dat iemand de activiteit uitvoert.

Waardepropositie

Hoe waardevoller de beloning van een activiteit voor iemand is, hoe groter de kans is dat deze persoon die activiteit zal uitvoeren.

Deprivatie-verzadigingsprop

Hoe vaker iemand in het verleden een beloning heeft ontvangen, hoe minder waarde elke verdere eenheid van de beloning voor hem heeft.

Frustratie-agressieprop

Wanneer een activiteit niet gevolgd wordt door een beloning die de handelende persoon verwachtte, of bestraffing volgt die hij niet verwachtte zal hij boos worden.

Basisideeën sociologische theorie

Theorie

Een uitspraak over hoe en waarom bepaalde feiten zijn gerelateerd

Paradigma

Geeft een basisbeeld over mens en samenleving, het stuurt en kanaliseert het sociologisch denken en onderzoek in een bepaalde richting. Het gaat bij wijze van spreken aan de wetenschap vooraf.

Structureel-functionalistisch paradigma

Een raamwerk voor theorievorming die de samenleving ziet als een complex systeem waarvan de delen onderling afhankelijk zijn, en die samenwerken voor het realiseren van solidariteit, orde, stabiliteit en regelmaat. In deze benadering is er relatief weinig plaats voor sociale ongelijkheid, conflict en verandering

Sociaal-conflict paradigma

Een raamwerk voor theorievorming die de samenleving ziet als een arena van ongelijkheid, wat voortdurend conflict en verandering veroorzaakt. In deze benadering is er relatief weinig aandacht voor integratie en stabiliteit.

Symbolisch-interactie paradigma

Een raamwerk voor theorievorming die de samenleving ziet als het product van dagelijkse (inter)actie van individuen. In tegenstelling tot het structureel functionalisme en het conflict-model is dit een microbenadering die nauw aansluit bij de (sociale) psychologie.

Hoofdstuk 3: Zelfdoding

Durkheim

Zelfdoding

Elk sterfgeval dat direct of indirect resulteert uit een positieve of negatieve act die door het slachtoffer zelf wordt uitgevoerd en waarvan hij weet dat dit tot het resultaat zal leiden.

Egoïstische suicide

Ten gevolge van onvoldoende integratie: komt voor wanneer het individu niet voldoende in de samenleving is geïntegreerd en te zeer op zichzelf is aangewezen.

Altruïstische suicide

Ten gevolge van te veel integratie: het individu wordt totaal geabsorbeerd door de groep en maakt de opvattingen van de groep tot de zijne. Typisch is de locatie van gedragsprincipes buiten het individu.

Acute anomie

Ten gevolge van plotse verandering in de samenleving, zowel in positieve als in negatieve zin.

Chronische anomie

Ten gevolge van verandering op lang termijn, wanneer het normatief kader volledig ontbreekt

Fatalistische ZD

Ten gevolge van overregulatie, een te sterke omkadering.

Post-Durkheimiaanse ontwikkeling

Integratie

De sociale integratie v/e groepering is de graad van stabiliteit en duurzaamheid v/d sociale relaties. (Gibbs, Martin)

À Theorema

Hoe lager de suïcideratio, hoe meer statusintegratie

Subcultuurtheorie

Zelfdoding is elk sterfgeval dat resulteert uit een daad die door het slachtoffer zelf is uitgevoerd met de intentie om te sterven, op voorwaarde dat het geen zelfopoffering is. (Halbwachs)

Horizontale externe dwang

Houdt verband met de relationele strengheid v/d verhoudingen met anderen. Hoe hoger deze dwang, hoe lager de suïcides

Verticale externe dwang

Houdt verband met de relatieve ordening van posities binnen een hiërarchie. Hoe hoger deze dwang, hoe lager de suïcides.

Deviantietheorieën

Zelfdoding

Gevolg van deviantie via een proces van interactieverlies.

Objectieve deviantie

Deviant zijn

Subjectieve deviantie

Zichzelf deviant vinden (maar daarom nog niet zijn)

Hoofdstuk 4: Structuur en stratificatie

Structuur

Verwijst naar eigenschappen v/h geheel als geheel (van groepen en organisaties). Het zijn niet de afzonderlijke delen die een bepaalde constructie onderscheiden van een andere, maar precies hun specifieke samenhang en ordening tot een geheel.

Structuur (v/e mij)

Duidt op het feit dat mensen en groeperingen in een bepaalde relatie tot elkaar staan.

Sociale structuur

De wijze van ordening van posities van groeperingen.

Functionalistisch benadering

Waarden en normen geven vorm aan de sociale structuur, ze fungeren als de regels die het gedrag v/d bekleders van sociale posities reguleren. (T.Parsons)

Marxistische benadering

De waarden en normen zijn afgeleid uit de sociale structuur, dat zelf een product is van de economische verhoudingen (m.n. de productieverhoudingen)

Sociale stratificatie

Duidt erop dat de samenleving bestaat uit verschillende lagen die in een bepaalde orde tot elkaar staan. Het is een hiërarchische opeenstapeling, waarbij elke afzonderlijke laag bestaat uit ongeveer gelijk gewaardeerde posities, terwijl tussen de lagen een ongelijke waardering is.

Objectieve ongelijkheid

Meet verschillen in levensomstandigheden (welvaart, gezondheid, levensduur,...)

Subjectieve ongelijkheid

Voorstellingen van de werkelijkheid die tot op zekere hoogte verinnerlijkt zijn. Geen structuren, maar opvattingen en waarderingen

Kastenmaatschappij

Bestaat uit rigide hiërarchisch gerangschikte en gesloten groeperingen van mensen. Steunt op toegewezen posities en laat geen sociale mobiliteit toe. Gekenmerkt door territoriale en sociale segregaties. Scherp onderscheid tussen de verschillende sociale lagen.

Ruimtelijke segregatie

Sociale afstanden worden omgezet in geografische afstanden.

Standenmaatschappij

Maatschappij met een hiërarchische ordening van sociale lagen die vooral bepaald wordt door sociaal aanzien, maatschappelijk positie en afkomst. Semi-gesloten en door God gewild. Er zijn 3 standen: adel, geestelijken en hogere burgerij. Per stand zijn er specifieke rechten en plichten die juridisch verankerd zijn.

Klassen

Omvangrijke categorieën mensen die ten opzichte v/d productiemiddelen een gelijke positie innemen (Marx). De opkomst is verbonden met de industriële productiewijze.

Dichotome stratificatie

Stratificatie met slechts twee soorten relaties, klassen.

Sociale rangen

Hier worden posities toegewezen op grond van persoonlijke verdienste. Beroep en inkomen staan centraal en de opleiding wordt gezien als een sociale lift. Er is een hoge mate van sociale mobiliteit.

Sociale mobiliteit

Het stijgen of dalen van mensen in sociale posities

Statussymbolen

Symbolen die de wereld laten zien welke plaats men verworven heeft

Mattheüs-effect

Degenen die reeds (veel) bezitten krijgen nog meer (H. Deleeck)

Davis-Moore hypothese

Sociale stratificatie is universeel omdat zij bijdraagt tot de goede werking van de samenleving. In een rangensamenleving zal de ongelijke waardering en beloning de mensen motiveren om precies deze beroepsrollen na te streven die hoog worden gewaardeerd en die belangrijk zijn voor het voortbestaan van de samenleving.

Arbeidsmarkt

Beroepsbevolking

Alle personen tussen de 14 en 65 jaar. Zowel de effectief tewerkgestelde bevolking als de werkzoekende niet-werkende bevolking.

Feminisering v/h arbeidsaanbod

Toename v/d arbeidsparticipatie v/d vrouwen

Balancing

Succesvolle vrouwen die meer verdienen dan hun mannen, doen thuis merkwaardig genoeg méér dan andere vrouwen en dan hun mannen.

Primaire sector

Landbouwsector

Secundaire sector

Industrie

Tertiaire sector

Commerciële dienstensector

Quartaire sector

Niet-commerciële dienstensector (vooral vrouwelijke tewerkstelling)

Seksuele segregatie

Het feit dat mannen en vrouwen werken in andere beroepen en sectoren, dat ze verschillende tewerkstellingsstatuten bekleden en zich op andere hiërarchische posities bevinden, hoewel ze bijna gelijk aanwezig zijn op de arbeidsmarkt.

Hoofdstuk 5: Cultuur

Cultuur

Het is de betekenis die mensen aan hun omgeving geven en tot sociaal erfgoed maken. Het is het totale sociale erfgoed v/e samenleving. Het verschaft de instrumenten waardoor de mens geleidelijk een sociaal wezen wordt. Het preciseert het algemene doen en laten, de algemene levensstijl, en markeert ook scheidslijnen waarbinnen sociale interactie dient plaats te grijpen.

Materiële cultuur

Het geheel van materiële producten v/d menselijk activiteit. → De fysieke veruitwendiging v/d interactie tussen mensen.

Immateriële cultuur

Heeft betrekking op de opvatting die door meerdere processen gedeeld worden, en die als functie de specificatie en verduurzaming v/h sociale gedrag hebben.

Internalisatie

Het absorberen van waarden en normen die aanvankelijk buiten de mens bestaan en die door opvoeding en socialisatie een deel v/d persoon zelf worden.

Waarden

Impliciete of expliciete opvattingen over het wenselijke. Het is een normatieve standaard over wat hoort. Het zijn algemeenheden zonder dat gepreciseerd wordt hoe men zich in een concrete situatie moet gedragen.

Folkways

Secundaire waarden, minder belangrijke normen. Niet belangrijk genoeg om een scherpe reactie te verrechtvaardigen.

Mores

Dominante waarden, ze hebben betrekking op zaken die het functioneren en het voortbestaan van de samenleving rechtstreeks raken. Vaak wettelijk vastgelegd.

Normen

Verwachtingen inzake het (niet-)handelen door de leden v/e samenleving of groepering. Ze geven aan wat men behoort te doen in een gegeven situatie. Ze specificeren waarden naar concrete situaties toe. Sancties zijn mogelijk.

Sancties

Bestraffingen bij het overtreden van normen.

Institutie

Collectief bepaald gedragspatroon. Het is het geheel van regelingen op een bepaald terrein. Ze maken het mogelijk gedrag te voorspellen, brengen regelmaat in ons handelen en voorkomen wanorde.

Müller-Lyer-effect

Dit gebeurt wanneer de visuele waarneming wordt beïnvloed door de wijze waarop we binnen onze samenleving hebben leren kijken. (De Jager & Mok)

Etnocentrisme

De neiging om andere culturen als minderwaardig te beschouwen.

Cultuurrelativisme

Er zijn geen universele standaarden die toelaten om culturen als goed of slecht te beschouwen.

Idealisme

De sociale werkelijkheid zit in de hoofden van mensen en bestaat uit de ideeën en opvattingen van mensen en groepen. (waarden en normen bepaald door de mensen zelf)

Materialisme

Ideeën en opvattingen zijn weerspiegelingen of producten van de materiële omstandigheden waar mensen in leven. (waarden en normen bepaald door cultuur)

Cultuurpatroon

De combinatie van cultuurelementen die samen een min of meer geïntegreerd geheel vormen.

Cultural lag

Het zich niet in het zelfde tempo ontwikkelen van cultuurelementen, waardoor sociale spanningen kunnen ontstaan. (begrip van Ogburn)

Subcultuur

Bestaat uit elementen v/d dominante cultuur, maar heeft daarnaast ook een aantal typische of typerende kenmerken, die de betrokken subcultuur op een aantal punten onderscheidt v/d dominante cultuur. De onderscheidende kenmerken zijn belangrijk genoeg om de leden een aparte identiteit te geven.

Universals

Cultuurelementen die door alle leden v/d samenleving worden gedeeld.

Specialties

Cultuurelementen die typerend zijn voor de leden van bepaalde groeperingen.

Alternatives

Cultuurelementen die ter vrije keuze staan van iedereen.

Cultuuroverdracht

Fenomeen dat voorkomt wanneer culturele elementen worden overgedragen v/d ene groepen, sociale rang of generatie op de andere. Socialisatie heeft een fundamentele rol. Tot op zekere hoogte selectief door de machtsverhoudingen.

Socialisatie

Het aanleren van rollen.

Enculturalisatie

Het overdragen van opvattingen in een samenleving aan personen die in die samenleving geboren zijn.

Acculturalisatie

Het aanleren van een andere cultuur dan die van de eigen samenleving.

Internalisatie

Het resultaat van cultuuroverdracht = verinnerlijking v/d cultuur: een zodanige integratie van de cultuur in de persoonlijkheid, dat deze zich ook zonder externe dwang van de omgeving houdt aan de overgedragen waarden en normen.

Hoofdstuk 6: Microsociologie

Sociale controle

De manieren waarop individuen elkaar wederzijds controleren op de naleving van regels, van waarden en normen. Het is de verschillende middelen waardoor een samenleving weerspannige leden tot de orde roept. Opzet is tot de orde roepen van afwijkende individuen en anderen laten zien waartoe afwijkend gedrag kan leiden.

Microsociale interactie

Menselijk contact in een kleinschalige omgeving.

Sociale interactie

Wijzen waarop mensen elkaar wederzijds en systematisch beïnvloeden.

Positie

De plaats die iemand in een maatschappij of een groep inneemt in verhouding tot anderen. Geven enkel zeer formeel aan in welke relatievelden de persoon staat, er wordt niets gezegd over de aard van deze relaties.

Sociale positie

De plaats die men in een sociaal systeem inneemt, situeert iemand in een sociale context.

Toegewezen posities

Deze vallen het individu volkomen buiten zijn toedoen ten deel. Kunnen niet ontweken of afgewezen worden. Er is geen sprake van toetreding. Men zit er zijn hele leven aan vast.

Verworven posities

Hier ligt een element van keuze aan de basis, er is dus sprake van toetreding.

Vluchtige posities

Posities die men maar zeer tijdelijk inneemt.

Tijdelijke posities

Posities die men gedurende enkele jaren in het leven inneemt. (bijvoorbeeld kleuter)

Interimsituatie

De stadia die worden doorlopen in de tijdelijke posities worden essentieel gekenmerkt doordat successief verschillende posities worden doorlopen.

Sociale status (prestige)

De waardering die door andere mensen aan posities gegeven worden. Deze waardering staat volledig los van de persoon die de positie inneemt.

Positiecongruentie/-consistentie

Wanneer een persoon zich op de verschillende positieladders op dezelfde hoogte bevindt. (bv arts)

Incongruentie/-consistentie

Wanneer een persoon zich op de verschillende positieladders niet op dezelfde hoogte bevindt. (bv zwarte met universitair diploma) dit kan tot grote persoonlijke en/of sociale spanningen leiden.

Sociale rol

Het gedrag dat met een bepaalde positie verbonden is. Het is het geheel van de meer of minder bindende verwachtingen ten aanzien van het gedrag van de positiebekleder. Het is tot op zekere hoogte geïnstitutionaliseerd, het regelt sociale gedragingen waardoor samenleven mogelijk wordt. Het bepaalt zowel bepaalde handelingen als de gevoelens en houdingen die daarmee gepaard gaan.

Homo sociologus

(Dahrendorf) mens aan wie de maatschappij verplichtingen oplegt met betrekking tot zijn gedrag als bekleder van sociale posities. Het is niet de hele mens, de rollen schrijven niet heel het gedrag van iemand als drager van sociale posities voor.

Moet-verwachtingen

De harde kern van de sociale rol. Ze zijn niet alleen formuleerbaar, maar uitdrukkelijk geformuleerd; de verplichting ervan is vrijwel absoluut en de bijhorende sancties zijn uitsluitend negatief van aard.

Plicht-verwachtingen

De verplichting kan bijna even sterk afgedwongen worden als bij de moet-verwachtingen. Ook hier overwegen de negatieve sancties, maar er is ook sympathie van medemensen als men de plicht-verwachtingen nakomt.

Kan-verwachtingen

Iets extra doen, het kan niet worden afgedwongen, maar wanneer men het doet, kan men zeker rekenen op de waardering van de medemensen. De vervulling ervan is meestal een fundamentele voorwaarde om vooruit te komen.

Rollenveld

De verschillende rollen die bij één positie horen. De bekleder van 1 bepaalde positie wordt geconfronteerd met uiteenlopende verwachtingen. (Merton)

Rollenconflict

De tweestrijd die ontstaat wanneer een positiebekleder tegelijkertijd met tegenstrijdige verwachtingen wordt geconfronteerd.

Intern rollenconflict

Conflict door niet te combineren verwachtingen ten aanzien van één bepaalde positie v/d positiebekleder.

Positieset

Het geheel van posities die is verenigd in één persoon.

Positieveld

Een net van posities die een positie verbindt.

Extern rollenconflict

Conflict dat ontstaat wanneer men geconfronteerd wordt met tegenstrijdige eisen en verwachtingen van verschillende posities door één bekleder.

Rolattributen

Uiterlijkheden die dienen als herkenningsmiddel. Middelen tot sociale controle (De Jager en Mok)

Statussymbool

Uiterlijkheden die verwijzen naar prestige, status, macht,... het zijn middelen tot sociale controle.(De Jager en Mok)

Anticiperende socialisatie

Men is bezig een bepaalde positie te verwerven. Hiervoor kunnen ook statussymbolen gebruikt worden.

Persoonskeuze

Iedere samenleving brengt de mensen voort die zij nodig heeft om te kunnen voortbestaan.

Hoofdstuk 7: bevolking

Geslachtsratio

De man-vrouwverhouding in een maatschappij. Bij een hoge ratio zijn er meer mannen dan vrouwen en omgekeerd. Deze verhouding heeft een impact op allerlei maatschappelijke verwickelingen zoals de demografische structuur van de bevolking (die op haar beurt de bewegingsvrijheden en –beperkingen bepaalt bij de keuze van sociale partners). Ook de attractiviteit en de stabiliteit van relaties worden hierdoor bepaald.

Dyadische macht

Macht binnen het huwelijk. Leden van de minderheidsseks hebben meer dyadische macht dan de leden van de meerderheidsseks.

Structurele macht

De controle over de politieke, de economische en de wettelijke structuren van de samenleving, en de mogelijkheid om sociale gewoonten en praktijken te sturen en te beïnvloeden, ze is geconcentreerd bij de mannen. Dit heeft een invloed op de dyadische macht van vrouwen.

Ontgroening

Het aantal en het aandeel jongeren vermindert

Vergrijzing

Het aantal en het aandeel ouderen vermeerdert

Dubbele vergrijzing

Het aantal hoogbejaarden in de groep bejaarden neemt toe. (vergrijzing binnen de vergrijzing). Een grote groep hierin zijn de vrouwen en de alleenstaanden. Deze doen beroep op de professionele hulpverlening.

GV-schatting

Gezondheidsverwachtingschatting. Ze schat het aantal verwachte gezonde levensjaren. De levensverwachting wordt opgedeeld in een periode van gezondheid en een periode van ongezondheid. Er worden meerdere aspecten van de GV uitgewerkt: de LV zonder beperkingen, de LV zonder dementie, de LV zonder handicap, de gezonde LV enz. vrouwen hebben in vergelijking met mannen een hogere levensverwachting, maar ook een groter aantal ongezonde jaren.

Leeftijdsgroep

Meer dan de verzameling mensen van dezelfde leeftijd. Het is essentieel ook een sociaal product en een sociale constructie. Leeftijdsgroepen hebben zeer uiteenlopende belangen, waardoor er conflicten kunnen ontstaan tussen deze groepen.

Maatschappelijke positie

Een bron van conflict tussen leeftijdsgroepen, het gaat om de plaats die een groep inneemt in de sociale stratificatie.

Culturele positie

Een bron van conflict tussen leeftijdsgroepen, het gaat om de wijze waarop men zichzelf en anderen in de samenleving ziet, en hoe men denkt dat anderen hierover oordelen. Het gaat om evaluatie en waardering. Het is zeer moeilijk te meten.

Demografische breuklijnen

Er zijn algemeen gezien 3 bevolkingsgroepen: die van voor de Tweede Wereldoorlog, de baby-boom van erna en de generatie na 1960. Er kunnen subgroepen onderscheiden worden.

Protestgeneratie

Baby-boom generatie. Heeft deelgenomen aan de culturele revolutie, opgevoed in een periode van economische vooruitgang met veel onderwijsmogelijkheden, gekenmerkt door een onburgerlijke waarde-oriëntatie gekenmerkt door een vrijere seksuele moraal, aandacht voor nieuwe sociale en politieke bewegingen, evenals voor ecologische vraagstukken. In de jaren '70-'80 is de werkloosheid van deze groep redelijk hoog, mede omwille van haar grote omvang.

Verloren generatie

Generatie van na 1960. Ze kan eveneens participeren in goed uitgebouwde onderwijsmogelijkheden. De waardeoriëntatie is minder radicaal maatschappijhervormend en iets meer gericht op de persoonlijke ontwikkeling. Er is structurele werkloosheid, maar er is toch een grote politieke passiviteit.

Generatie-effect

Het geheel van omstandigheden die een generatie meemaakt bij het doorlopen van de levenscyclus. Verschillen tussen leeftijdsgroepen worden dan verklaard door verwijzing naar hun socio-economische leefsituatie.

Algemene vruchtbaarheid

Het aantal levendgeborenen dat vrouwen tussen 15 en 49 jaar ter wereld brengen gerelateerd aan het totaal aantal vrouwen van die leeftijd.

Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers

Het aantal levendgeborenen per leeftijd van vrouwen

Totaal vruchtbaarheidscijfer

De optelsom van het aantal geboorten naar leeftijd van de moeder in een bepaald jaar, gedeeld door de in dat jaar levende aantallen vrouwen van die leeftijd. De maat geeft aan hoeveel kinderen een vrouw gemiddeld ter wereld brengt, gegeven de geldende vruchtbaarheidsverhoudingen. Het geeft ook informatie over de vervanging van de generaties. Het is een momentopname, het geeft alleen een juist beeld van de reële vruchtbaarheid als er geen verandering optreedt in de timing van de vruchtbaarheid. Hierin spelen het uitstel van geboorten een rol en de frequentie en timing van huwelijksluiting en –ontbinding.

Longitudinale vruchtbaarheid

Men volgt groepen vrouwen doorheen de tijd en onderweg registreert men hoeveel kinderen zij hebben. Op het einde van hun vruchtbare periode kent men dan de finale afstamming.

Vervanging van generaties

Gewaarborgd wanneer 100 vrouwen 100 vruchtbare meisjes ter wereld brengen (hiervoor moet elke vrouw gemiddeld 2.1 kinderen hebben)

Easterlinhypothese

De vruchtbaarheid verloopt cyclisch: bij grote generaties verhoogt de onderlinge concurrentie op de arbeidsmarkt waardoor de intredekansen worden bemoeilijkt. Hierdoor wordt de vruchtbaarheid beperkt, dus er volgt een kleinere generatie die minder concurrentie ondervindt op de arbeidsmarkt waardoor ze hun vruchtbaarheid gaan verhogen. Op lange termijn treden er dus telkens zichzelf corrigerende evenwichten op.

Relatief inkomen

Centraal concept in de theorie van Easterlin. Het verwijst naar de ratio van het potentieel inkomen van een koppel ten opzichte van het niveau van de materiële aspiraties.

Multipathologie

De aanwezigheid van verschillende aandoeningen tegelijkertijd bij dezelfde persoon.